

Ako kultúra uponáhľanosti ničí kresťanstvo

7. septembra 2021 ✚ Cirkev ✚ Rozhovory

„Tento postoj sa, žiaľ, veľmi silno premieta aj do štýlu duchovného života, v ktorom ľudia chcú okamžite dosiahnuť akýsi vzťah s Bohom, pretože sa im zdá, že stačí formálne odrieť nejaké modlitby a Boh splní všetky ich túžby. NIE! Aká je logika sviatostí a celá vízia kresťanstva? Človek musí na určité veci dozrieť! Dozrievanie je súčasťou cesty človeka,“ hovorí kňaz profesor Piotr Roszak.

Zdroj: wikimedia commons

Tomasz D. Kolanek: „Człowiek się spieszy, diabeł się cieszy“ (Z uponáhľaného človeka má diabol radosť), hovorí staré poľské príslovie. Je uponáhľanosť hriech?

Kňaz prof. Piotr Roszak: To je ťažká otázka, pretože ponáhľať sa treba napríklad „pri chytaní bláh“ ????. Básnik zas píše „ponáhľajme sa milovať ľudí“ a v Písme čítame, že „V tých dňoch sa Mária vydala na cestu a ponáhľala sa do istého judejského mesta v hornatom kraji. Vošla do Zachariášovho domu a pozdravila Alžbetu.“ (Lk 1, 39–40)

Uponáhľanosť ako opak cnosti trpezlivosti sa môže stať hriechom a postojom, ktorý neprospieva duchovnému rozvoju človeka, pretože v podstate znamená, že zanedbávame to, čo je dôležité. Je to trochu ako keď niekto hrá každú druhú alebo tretiu notu v hudbe. Niečo sa síce zahrá a nejako to bude pripomínať danú skladbu, ale určite to nebude originál.

Rovnako je to aj s duchovným životom, ktorý sa nevyvíja automaticky, žeby stačilo stlačiť správne tlačidlo a človek už nemusel premýšľať, robiť rozhodnutia, pretože tie už boli urobené. Nie! V duchovnom živote človeka sú potrebné všetky etapy, ako to vyplýva zo životopisov veľkých majstrov duchovného života, ktorí zdôrazňovali, že nič neslobodno preskakovať, iba umne využívať chvíle, ktoré Prozreteľnosť dáva na to, aby sme rástli. V opačnom prípade by nám hrozil „eskapizmus“, neustály únik do nových situácií, pred čím varoval napríklad svätý Josemaria Escriva, keď hovoril o nebezpečnej „mystike špekulácie“, namiesto toho, aby sme objavili potenciál „prítomného okamihu“, konkrétnych okolností, v ktorých nám Boh adresuje svoje Slovo.

Snaha neponáhľať sa neznamená, žeby sme všetko mali robiť pomaly a upadli do hriechu lenivosti a všetko odkladali na neskôr alebo na „večné nikdy“. Ide o to, aby nám neunikla podstata ľudského života, teda Cesta a Pravda, ktorou je Zmŕtvychvstalý Kristus. Preto by sme sa mali učiť trpezlivosti, ako nás k tomu vyzval sám Boží Syn, keď zdôraznil, že trpezlivosť je cnosť, ktorou si môžeme „zachovať život“ (Lk 21, 19). A nejde len o to, aby sme boli spasení pri Poslednom súde, ale aj o to, aby sme boli spasení v našom pozemskom živote, pretože vďaka trpezlivosti nedovolíme, aby nám niečo uniklo z našej životnej cesty.

Čo sa týka druhého aspektu zhonu, o ktorom čítame v úryvku z evanjelia podľa sv. Lukáša, ktorý som citoval, v živote sú veci, ktoré treba urobiť bez zbytočného odkladu, ale to je čosi úplne iné než zhon, ktorý sa dnes pestuje.

Presne tak! V tejto chvíli by Vás i samotného Krista mohol niekto obviniť z toho, že požadujete trpezlivosť od lekárov v sanitke alebo od hasičov, ktorí sa neponáhľajú hasiť požiar...

A tu je podstata problému! Boh nám dal rozum, aby sme sa naučili správne rozlišovať a chápať podstatu danej veci a nehádzali všetko do jedného vreca.

Sme ponorení do kultúry, v ktorej je ťažké rozlíšiť niektoré veľmi jemné formy. Na jednej strane je tu sanitka, ktorá ide na miesto nehody, aby niekomu zachránila život – je to nevyhnutné náhlenie, dovoľm si povedať, že náhlenie, ktoré nám prikazuje Evanjelium. Na druhej strane sme obklopení kultúrou *fast*, svetom *instant*, čo v podstate znamená, že sa netešíme z cesty, ktorú musíme prejsť, ale len z „okamžitosti“ – dôležité je dosiahnuť a získať všetko tu, teraz, okamžite, a nič viac.

Z toho potom vyplýva veľmi nebezpečný postoj vyjadrený heslom „účel svätí prostriedky“. Veď ak je najdôležitejšie dostať sa čo najrýchlejšie do cieľa, čo ma je po trpezlivosti? Všetko treba mať hneď, bez rozmyšľania, okamžite. Pre človeka je to zničujúce!

Prečo tolko ľudí zbožňuje zhon a chce všetko „hneď“? Okamžite sa chcú dostať z bodu A do bodu B, okamžite chcú, aby sa im načítala webová stránka, okamžite chcú získať novú epizódu svojho obľúbeného televízneho seriálu, okamžite chcú, aby im tovar, ktorý si objednali na internete, spadol priamo pod nos. Prečo mnohí ľudia nedokážu byť trpezliví v evanjeliovom zmysle slova?

Žijeme v civilizácii a kultúre, ktorej hlavnou úlohou je hromadiť veci a emócie, aby sme sa ukázali pred ostatnými i pred sebou samými. Jednoduchý príklad: niekto má päťdesiat párov topánok (vieme, že sú také osoby!), na internete si objedná ďalšie topánky a netrpezlivo čaká na doručenie. Takýto človek **by bol radšej**, keby sa, ako ste povedali, okamžite po kliknutí na „Kúpiť teraz“ pred ním zhmotnili. Otázka znie prečo? Zlepší to jeho život? Pomôže mu to v duchovnom rozvoji? Urobí ho to šťastným? Nie! Nanajvýš sa nebude znervózňovať čakaním...

Je to vlastne odnož falošného kapitalizmu, v ktorom niet miesta pre posvätno a zodpovednosť za druhého človeka. Už ani nie je dôležitá kvantita alebo kvalita, ale rýchlosť, pretože tá je determinantom pre pohodlie. Tento postoj bohužiaľ určuje negatívne ľudské postoje i rozhodnutia.

Ak pochopíme mechanizmus, ktorý funguje okolo nás, v ktorom je najdôležitejšie čo najrýchlejšie hromadiť všetko, bez akejkoľvek hierarchie dohier, bez akéhokoľvek zamyslenia sa, pridáme k záveru, že najväčším a

najdôležitejším dobrom pre každého človeka je spása asnaha o ňu. Práve to sa zračí na stránkach evanjelií a v mnohých výrokoch Pána Ježiša, aby sme sa naučili hodnotiť, čo je dôležité, a usilovali sa o to, a nie bezhlavo a čo najrýchlejšie hromadili veci, len aby sme ich hromadili.

Žiaľ, tento postoj rýchleho hromadenia sa veľmi silno premieta aj do štýlu duchovného života, v ktorom ľudia chcú okamžite dosiahnuť akýsi vzťah s Bohom, pretože sa im zdá, že stačí formálne odrieť nejaké modlitby Boh splní všetky ich túžby. NIE! Pozrite sa, prosím, na logiku sviatostí a celej vízie kresťanstva! Človek musí na určité veci dozrieť. Dozrievanie je súčasťou cesty človeka.

Zdroj: Pxfuel

Všimnite si tiež, že aj Pán Ježiš – vtelené Slovo – mohol okamžite spasiť človeka, keď prišiel na svet v hodine, minúte alebo dokonca sekunde, a žil 33 rokov, z ktorých väčšinu strávil v skrytosti v dome v Nazarete. Podľa môjho názoru je to veľmi dôležité a ukazuje to logiku Boha – Boha, ktorý sa nikam neponáhla, ktorý nie je ani starý, ani mladý, pretože je večný.

A tu sa dotýkame najdôležitejšej otázky. Mám dojem, že niektorí ľudia dúfajú v rýchlu, jednoduchú a nenáročnú spásu. Ved' heslá ako „rýchla omša“, „rýchla modlitba“ a pod., sa odniekiaľ vzali. Modernisti v Cirkvi dokonca z času na čas vyzývajú na spoveď cez telefón, aby veriaci nestrácali čas chodením do kostola. Túto prax chcel zaviesť jeden hierarcha v Peru, ale našťastie zasiahol pápež František. Táto téma sa však stále objavuje. Dá sa povedať, že máme do činenia s herézou rýchlosti?

Bohužiaľ, áno. Rýchla spása je však jedným z najnebezpečnejších pokušení modernej doby, ktoré útočí na každého z nás. Je to jedna z posledných etáp prispôbovania sa Cirkvi svetu, ako na to poukazovali svätci, pápeži atď. Ak do svojho duchovného života vpustíme túto „svetskosť“, čaká nás záhuba.

Rýchlosť totiž nie je meradlom, podľa ktorého by mal katolík posudzovať to, s čím sa v živote stretáva. Naším hlavným kritériom by mala byť hĺbka, s akou prežívame realitu.

Keď o tom hovorím, mám pred očami obraz pútnikov, ktorí, bohužiaľ, považujú púť, napríklad do Santiaga de Compostela, za preteky. Najdôležitejšie je pre nich čo najrýchlejšie prejsť trasu a povedať si – púť bola zvládnutá za taký a taký čas, zatiaľ čo iní ju prešli za toľko a toľko. O tom skutočným pútnikom vôbec nejde! Súťaženie s ostatnými v rýchlosti prenechajme šprintérovi a maratóncom. Zamerajme sa na duchovnú skúsenosť, na úprimnú modlitbu, ktorá nás privádza bližšie k Stvoriteľovi.

Ak je meradlom spásy rýchlosť, potom... To znamená, že nejde o spásu.

A čo ľudia, ktorí chodia len do kostolov, kde sa omša slávi takpovediac expresne? Lebo vieme, že sú aj také prípady. Je tento postoj dobrý? Koniec koncov, nech je to akokoľvek, „odfajkli si“ nedeľnú omšu... A to, že to trvalo 25 minút, sa nepočíta? Poviem to inak: je 25-minútová omša v nedeľu to isté, ako omša trvajúca hodinu?

Takto chápaný pojem platnosti sa na omšu nevzťahuje, pretože nejde o jej „absolvovanie“, ako ste to formulovali. Žiaľ, mám dojem, že mnohí ľudia, ktorí robia rebríček najkratších omší v okolí a chodia na ne, neberú Eucharistiu ako stretnutie so živým Bohom, v ktorého prítomnosti sa človek nenudí, ale berú ju ako určitý rituál. Ide o čisto kazuistický, povrchný prístup k náboženským povinnostiam bez toho, aby vnikli do ich zmyslu.

Eucharistické stretnutie s Bohom v Trojici, účasť na obete Ježiša Krista je čosi, čo by malo poznačiť každý jeden deň života katolíka.

Problémom je, že mnohí ľudia nechápu, čoho sa vlastne zúčastňujú, a tak sa často nervózne pozerajú na hodinky, a nie na to, čo sa vlastne deje.

Paradoxom je, že keď veľkí svätci hovorili o svojom prežívaní liturgie, zdôrazňovali, že nemali pocit straty času. Nevedeli, ako dlho liturgia trvá, pretože sa nezamerali na čas, ale v istom zmysle si osvojili určitú perspektívu večnosti, takže čas bol pre nich akýmsi večným „teraz“, v ktorom zotrvali.

Bohužiaľ, mentalita *fast* a kultúry *instant*, o ktorej som hovoril, je prejavom mentality, ktorá je katolíkom úplne cudzia. Nejde o reálnu prítomnosť Boha, ale o trochu oportunistický a utilitárny prístup k omši, ktorá má človeku niečo dať bez toho, aby za to od neho niečo požadovala. Musíme proti tomu bojovať, musíme o tom hovoriť a musíme si pripomínať Ježišovo pukušenie na púšti. Aj tam diabol povedal, že dá Božiemu Synovi všetko naraz, okamžite, bez kríža, bez utrpenia. Pán Ježiš povedal satanovi trikrát „nie“, čím demonštroval, čo je cieľom Jeho života na zemi a života každého z nás. Cieľ, za ktorým treba trpezlivo kráčať s dôverou v Božiu Prozreteľnosť.

Nechcem tu predkladať tézu, že omša trvajúca 60 minút je lepšia, dôležitejšia ako omša trvajúca povedzme 50 minút. Najdôležitejšie je, aby bola slávená dôstojne a slávnostne, nie rýchlo či dlho...

Samozrejme. Rôzne cirkevné obrady boli zavedené tak, aby sa mohli dodržiavať bez akýchkoľvek podivností či modernizácie. Dĺžka slávenia, ktorá sa v rôznych tradíciách líši, je terciárna alebo kvartárna záležitosť.

A čo ľudia, ktorí prišli neskoro na omšu alebo odišli z kostola pred jej koncom. Vieme, že k takýmto situáciám dochádza. Je takáto omša „platná“?

Ja si dovoľím položiť otázku: čo keby niekto prišiel neskoro na vlastnú svadbu? Čo ak zmeškáme dôležité stretnutie, od ktorého závisí naša kariéra?

Ak je pre mňa svätá omša dôležitá, neprídem na ňu neskoro a nebudem sa počas nej pozeráť na hodinky. Nebudem ju ani považovať za nejakú povinnosť, ktorú možno absolvovať na tridsať či sedemdesiat percent a na základe toho posudzovať, či je „platná“ pre splnenie nedeľnej povinnosti. To je všetko!

Neustále meškanie na svätú omšu môže byť znakom nejakej nebezpečnej choroby, nad ktorou sa treba zamyslieť pri sputovaní svedomia. Dovoľte mi tu pripomenúť, že donedávna v kazuistike a medzi niektorými

morálnymi teológmi panovalo presvedčenie, že omša je platná, ak sa na nej zúčastňujeme od určitého momentu, napríklad od premenenia. To je veľmi zlý prístup. Omšu nemožno rozdeliť na časti a povedať, že toto je dôležité a tu musíte byť a toto nie je dôležité, takže môžete si ísť von zafajčiť si.

Podľa tejto logiky by sme sa mohli pýtať: Prečo sa teda omša nezačína od Premenenia, potom sväté prijímanie, tri minúty a domov...?

Presne tak! Aby sme pochopili transsubstanciáciu, musíme prostredníctvom liturgie Slova preniknúť do významu toho, čo Kristus vykonal, a prežívať toto tajomstvo vo svätom prijímaní a v prenikaní nášho života evanjeliom.

Veľmi často sa stretávam s názormi, podľa ktorých je úplne jedno, čo robíme, je jedno, ako žijeme, je jedno, či chodíme do kostola. Najdôležitejšie je zachovať sa ako lotor, ktorý bol ukrižovaný spolu s Pánom Ježišom v poslednej minúte svojho života. „Ježišu, spomeň si na mňa, keď prídeš do svojho kráľovstva!“ - dodal. - „Veru hovorím ti: Dnes budeš so mnou v raji,“ odpovedal Ježiš. (Lk 23, 42-43) Tu sa opäť vraciame k otázke „rýchlej spásy“. Spasí Pán Boh tých, ktorí takto zmýšľajú?

Božie cesty sú nevyspytateľné. Keď čítame Evanjelium a najmä tie pasáže o tesnej bráne alebo úzkej ceste, ktorá vedie k spáse, zisťujeme, že spása je náročná, pretože má najdôležitejšiu a najväčšiu hodnotu, a hodnota je nevyhnutne spojená s úsilím.

Pozrite si životopisy svätých. Vidíme, že trpezlivo dozrievali k určitým veciam, a aj keď došlo k obráteniu v určitom okamihu, ako v prípade svätého Augustína, jeho duchovná cesta bola vopred určitým spôsobom pripravená. Nebolo to tak, že by sa na púšti z ničoho nič objavila nejaká voda, ale niečo v ňom rokmi dozrievало a v istom okamihu vytrysklo k večnému životu.

Pravdepodobne, keby sme sa pozreli na skorší život dobrého lotra – sv. Dizmu, pretože tak ho nazýva tradícia –, ktorého nepoznáme, pretože Evanjelium nám o ňom nehovorí, určite by sme videli, že milosť nefungovala iba v posledných chvíľach jeho života, ale bolo to čosi, čo ho neustále sprevádzalo pri rôznych rozhodnutiach a pochybnostiach, ako v prípade sv. Augustína. Podľa môjho názoru nie je náhoda, že jeden z lotrov využil poslednú šancu od Boha, ktorú dostal, a druhý nie. Dizma to však neurobil z vypočítavosti v štýle: „Doteraz som žil, ako keby pekla nebolo a až minútu pred smrťou sa obraciam k Bohu.“ Takáto vypočítavosť je Evanjeliu cudzia a Pán Ježiš zjavne pokarhal farizejov aj všetkých ostatných, ktorí sa k nemu obracali s takouto vypočítavosťou.

Rýchlosť nie je mierou spásy. Mierou spásy je puto, ktoré spája človeka s Bohom, ktorý ho pozýva, aby s ním žil vo večnosti. Na tomto mieste sa opäť odvolám na svätého Augustína, ktorý na jednom mieste povedal: „Neskoro som si ťa zamiloval, Krása taká stará a taká nová.“ Teda aj z pohľadu človeka, ktorý má zmysel pre stratený čas svojho života, je práve tento zmysel spásonosný, pretože pochopil, že cesta k spáse je tou najdôležitejšou cestou.

Vo Vyznaní viery hovoríme: „zostúpil do pekla a tretieho dňa vstal z mŕtvych“. Už na tretí alebo až na tretí deň? Povedali ste, že Boh nie je ani starý, ani mladý, pretože je večný. Môžeme sa v tejto súvislosti jednoducho pozerieť na tajomstvo vzkriesenia z ľudskej perspektívy, napr. z perspektívy času, ktorý je ľudským výtvorom?

Pán Boh má rôzne „miery obrátenia“, už len preto, že je večný. Pokiaľ ide o tri dni, o ktorých hovoríme vo Vyznaní viery, tie mali svoju symboliku v židovskej mentalite a znamenali skúsenosť skutočnej smrti, nie hypnózy, halucinácie alebo, ako by sme dnes povedali, klinickej smrti. Tri dni znamenali, že sme mali do činenia so skutočnou smrťou a teda aj so skutočným vzkriesením.

Z Božej perspektívy čas, keď Kristus zostúpil do pekla, znamená, že spása dosiahne ľudí všetkých dôb vrátane tých, ktorí žili pred Kristom. Pre nás je to znamenie, že spása prichádza k človeku v pravý čas a že pre každého z nás je tento čas iný.

Pán Boh je trpezlivý voči každému človeku a čaká na jeho obrátenie až do poslednej chvíle. Nezáleží na tom, kto sme, kde a kedy žijeme. Všetci dostávame od Boha milosť a je na nás, či ju využijeme alebo nie. Boh nás do ničoho nenúti a večný život je odpoveďou na túto milosť.

Na Poslednom súde si od Pána Boha nebudeme môcť nárokovať, aby nás spasil, keď mu predložíme nejaké svedectvo o našich dobrých skutkoch a povieme: „*Za to nám musíš dať spásu*“, pretože sme urobili viac dobrého ako zlého. Nie! Večný život je odpoveďou na milosť. Bez nej ani „byť dobrým človekom“ nikomu nepomôže. Iba toľko alebo až toľko, ale to je téma na inú diskusiu.

Ďakujem za rozhovor.

Prof. Piotr Roszak, teológ, habilitovaný doktor teologických vied, vysokoškolský pedagóg na Univerzite Mikuláša Kopernika (UMK) v Toruni a Navarrskej univerzite v Pamplone (UNAV) a spolupracovník Laboratória pre náboženskú slobodu.

© Všetky práva vyhradené. Článok bol prebraný z partnerského webu PCH24.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/ako-kultura-uponahlanosti-nici-krestanstvo/>